

2015-01-26

Redovisning av folkhälsarbetet i Nynäshamns kommun 2014

Innehållsförteckning

Inledning.....	2
Nuläge utifrån kommunens folkhälsomål	4
Ekonomisk redovisning	8
Nämndprojekt.....	9
Föreningsprojekt.....	14
Övriga folkhälsosatsningar.....	14
Publicitet, informationsspridning om folkhälsoarbetet	17
Framtida prioriteringar	18

Inledning

Ett bra folkhälsoarbete bidrar till att fler ges möjlighet till en god psykisk, fysisk och social hälsa. Hälsa inbegriper fyra positiva värden; långt liv, friskt liv, rikt liv och jämlikt liv. I WHO¹:s definition av hälsa betonas att en god hälsa ska ses som en resurs för samhället och dess individer och inte som ett mål i sig. Folkhälsa är, till skillnad mot individens hälsa, ett samlingsbegrepp för hela befolkningens hälsotillstånd. Det tar hänsyn till såväl nivå som fördelning av hälsa. Folkhälsan har förbättrats generellt i Sverige de senaste åren men ojämlikheten har ökat mellan olika socioekonomiska grupper. Utmaningen är därför att skapa förutsättningar för alla att få ett långt liv med god hälsa, oavsett socioekonomiska förhållanden.

Folkhälsoarbete i Nynäshamns kommun

Nynäshamns kommun har bedrivit en särskild satsning på folkhälsa sedan 2006 med visionen att halvera ohälsotalen till 2015. Sex mål har varit vägledande för arbetet:

- Kommunens kostnader för barn- och ungdomsplaceringar ska minska
- Antalet aborter per 1 000 kvinnor som är högst 19 år ska minska
- Antalet höftledsfrakturer hos äldre ska minska
- Andel vuxna med övervikt respektive fetma ska minska
- Andel barn med övervikt respektive fetma ska minska
- Inga elever ska röka och inga elever ska bruka alkohol

Årligen har särskilda medel budgeterats och för 2014 tillsattes 7,6 miljoner kronor.

Folkhälsofondens syfte är att bidra till att förbättra kommunens förebyggande och hälsofrämjande arbete samt att pröva nya arbetssätt och metoder. Den utgör ett stöd för vidareutveckling till kommuners verksamheter och föreningar. Nya projekt utformas av verksamheterna och föreningarna med stöd av folkhälsosamordnaren. Ansökningarna bereds av folkhälsosamordnaren som tar fram förslag till beslut som därefter fattas av kommunstyrelsen.

Det är viktigt att en mobilisering sker kring folkhälsofrågorna; att samverkan sker mellan olika nämnder och med andra viktiga aktörer i samhället för att uppnå bästa möjliga resultat utifrån kommunens uppsatta mål. Detta kräver en tydlig struktur kring folkhälsoarbetet och att satsningar följs upp och utvärderas kontinuerligt.

¹ World Health Organization (Världshälsoorganisationen)

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret och beslutar om de enskilda projektsatsningarna på förslag från nämnderna. Mellan 2006 och 2014 har 55 nämndprojekt beviljats medel. Av de nämndprojekt som avslutats innan årsskiftet 2014/2015 har 77 procent implementerats helt eller delvis i ordinarie verksamheter. Under samma period har 48 föreningsprojekt beviljats medel. Under 2014 bedrevs fyra nämndprojekt, varav två avslutades vid årsskiftet 2014/2015, och två föreningsprojekt med medel från folkhälsofonden.

Hälsoläget i kommunen

De tre övergripande prioriteringarna för åren 2014-2017 i Mål och budget är:

1. Barn och ungdomars livsvillkor
2. Ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle
3. Förutsättningar för jobb och sysselsättning

Enkätundersökningar som återkommande genomförs i Stockholms län visar tendenser för hur Nynäshamns invånare lever, hur deras hälsosituation är och hur den utvecklas. De undersökningar som främst användes vid prioriteringar för folkhälsoarbetet 2014 var; Stockholmsenkäten 2012, Öppna jämförelser 2009, Folkhälsoenkäten 2010 och kommunens egna skolbaserade elevundersökningar.

Visionen om en halvering av ohälsotalen till 2015 har inte uppnåtts men flertalet förbättringar av hälsoläget kan urskiljas jämfört med tidigare år. Exempel är minskad andel barn och unga med fetma, minskad arbetslöshet, en ökad medellivslängd för män, ett minskat bruk av narkotika, doping och tobak bland unga samt fler går ut årskurs nio med godkända betyg i alla ämnen och fler fullföljer gymnasiet. Även valdeltagandet ökade totalt sett för Nynäshamns kommun i samtliga fyra val 2014; europaparlaments-, riksdags-, landstings- och kommunval jämfört med valet 2010.

Nynäshamn påvisar dock fortfarande ett högt tobaks- och alkoholbruk i förhållande till andra stadsdelar och kommuner i Stockholms län, även om en minskning har skett jämfört med tidigare år. Många kvinnor brukar tobak i samband med graviditet. Alkoholrelaterad dödlighet är högt i förhållande till andra kommuner och stadsdelar i länet. Det sker även mer berusningsdrickande bland ungdomar i Nynäshamn än flertalet övriga kommuner i länet. Föräldrar har enligt ungdomarna själva en liberal syn på sina tonåringars bruk av alkohol och tobak.

Nuläge utifrån kommunens folkhälsomål

Folkhälsosatsningarna syftar till att påverka invånarnas hälsa och bidra till måluppfyllelsen av de uppsatta folkhälsomålen. Det finns dock flertalet faktorer som påverkar människors hälsa på olika samhällsnivåer vilket gör det svårt att urskilja direktkopplade statistiska resultat från specifika satsningar. De genomförda och pågående satsningarna syftar till att skapa en långsiktig och hållbar förändring. Detta innebär att resultat först kan ses efter flera år, ej i direkt samband med projektavslut då de i det flesta fall nyss påbörjat implementeringsarbetet för verksamheternas förändringar. De många förbättringarna indikerar att vi är på rätt väg och det är viktigt att folkhälsoarbetet ses som långsiktigt; med tålmod, tilltro och vidmakthållande i fokus.

Kommunens kostnader för barn- och ungdomsplaceringar ska minska

Tabell 1. Barn- och ungdomsplaceringar i Nynäshamns kommun, 2006-2013

VÄRDE	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Invånare 0-20 år placerade i institution eller familjehem, antal/1000	7,6	7,6	8,0	8,8	9,0	8,8	8,0	7,6
Kostnad familjehems- och institutionsvård barn och unga, kr/inv 0-20 år ²	5 961	4 778	3 869	4 372	4 125	4 532	4 841	4 438
Kostnad familjehemsvård barn och unga, kr/inv 0-20 år	1 349	2 126	1 902	2 242	2 125	2 574	2 040	2 242
Kostnad institutionsvård barn och unga, kr/inv 0-20 år	4 612	2 874	1 967	2 130	2 001	1 959	2 801	2 196

Källa: KOLADA³

Antalet placerade barn och ungdomar (0-20 år) är oförändrat sedan 2006. Kommunens kostnader för familjehems- och institutionsvård för barn och ungdomar har totalt sett minskat med 1 500 kronor per invånare (0-20 år) mellan åren 2006 och 2013. Kostnaderna för institutionsvård har minskat med 2 400 kronor, medan kostnaderna för familjehemsvård har ökat med närmare 900 kronor under samma period.

Antalet oönskade graviditeter ska minska (per 1 000 kvinnor, 15-19 år)

Som del i utvärderingen av kommunens arbete för att förebyggande oönskade graviditeter används abortstatistik som indikator. Den senaste statistiken från socialstyrelsen visar på en stor minskning av antalet aborter i Nynäshamns kommun; från 40,4 (2008) till 28 per 1 000 kvinnor (2011).

Senare statistik finns inte att tillgå då socialstyrelsen har genomfört en översyn av abortuppgifters detaljeringsgrad⁴. Publicering av ny statistik förväntas ske under våren 2015.

² Bruttokostnad minus interna intäkter och försäljning till andra kommuner och landsting för institutionsvård och familjehemsvård av barn och unga 0-20 år dividerat med antal invånare 0-20 år i kommunen den 31/12 2014

³ Data hämtad 2015-01-21

⁴ Socialstyrelsen, <http://www.socialstyrelsen.se/statistik/statistikefteramne/aborter>, 2014-01-08

Antalet höftledsfrakturer hos äldre ska minska

Fallskador förekommer oftast i de äldres egna hem och anledningar varierar stort. Kommunens tjänst ”Fixaren” och den årliga Seniorsäkerhetsdagen är exempel på förebyggande insatser för att minska fallskador. Statistik från Socialstyrelsens databas visar att antalet höftledsfrakturer minskar bland äldre i åldrarna 65-79 år, men ökar bland äldre över 80 år.

Andel vuxna med övervikt respektive fetma ska minska

Kroppen fungerar bäst när den är regelbundet aktiv. En allt mer stillasittande tillvaro utgör en stor riskfaktor då brist på fysisk aktivitet kan leda till en rad olika sjukdomar såsom hjärtkärlsjuklighet, diabetes, cancer i tjocktarm och bröstcancer samt benskörhet⁵. Benskörhet, som ökar med ålder, blir ett allt mer betydande problem eftersom befolkningen blir allt äldre och varje år inträffar cirka 70 000 benskörhetsfrakturer i landet⁶. Sjukdomstillstånd som värk och nedsatt psykisk hälsa, bland annat depression, är diagnoser som i vissa fall kan behandlas med fysisk aktivitet. Måttligt intensiv fysisk aktivitet under 30 minuter om dagen, anses ha gynnsamma effekter både på den fysiska och psykiska hälsan och ger också ökad livskvalitet⁷.

Folkhälsomyndighetens⁸ statistik visar på en i princip oförändrad andel kvinnor respektive män med övervikt (29 respektive 42 procent) mellan 2004 och 2013. En viss minskning kan ses för män i åldern 30-44 år; från 46 till 42 procent, och i åldern 45-64 år; från 52 till 50 procent. En viss minskning kan ses för kvinnor 65-84 år; från 41 till 39 procent, men en ökning för män; från 46 till 49 procent. En mindre ökning kan även ses för kvinnor i åldern 45-64 år; från 32 till 36 procent.

En viss ökning har skett gällande andel kvinnor respektive män med fetma (13 respektive 14 procent). Från 11 procent 2004 till 14 procent 2013. Störst förändring har skett för åldersgrupperna 45-64 och 65-84 år; för vilka andel kvinnor har ökat med 4 procent medan männen har ökat med 7 respektive 5 procent sedan 2004.

Andel barn med övervikt respektive fetma ska minska

Nivån av fysisk aktivitet är starkt förknippat med vikt; är den fysiska aktivitetsnivån låg ökar risken för övervikt och fetma. Flertalet folkhälsosatsningar arbetade under året arbetat med att skapa förutsättningar för goda levnadsvanor, exempelvis Hälsosfrämjande skolutveckling i Sorunda, Tillgänglig Fritid för Alla och RSMH hamnen (Riksförbundet för Social och Mental Hälsa).

⁵ Folkhälsorapport 2009, Socialstyrelsen

⁶ Osteoporos – prevention, diagnostik och behandling. En systematisk litteraturöversikt. SBU 2003. Gul rapport 165/1

⁷ Kunskapsunderlag målområde 9, ökad fysisk aktivitet. Statens folkhälsoinstitut. Rapport r 2005:58

⁸ Folkhälsodata. Hämtad 2014-12-11 via folkhälsomyndighetens webbsida

Kommunens skolenkät visar att fetma bland 6-åringar är i princip oförändrat sedan 2012. Pojkars övervikt har minskat något, från 14 procent år 2012 till 10 procent år 2014. En ökning har dock skett gällande andel flickor med övervikt, från 3 procent år 2012 till närmare 10 procent år 2014.

En generell minskning av fetma och övervikt bland elever i årskurs 8 har skett, 4 respektive 18 procent totalt år 2014 jämfört med 6,5 och 20 procent år 2012. Minskningen av övervikt avser pojkar, för flickor har andelen överviktiga ökat något, från 22 procent år 2012 till 24 procent 2014.

Inga elever ska bruka alkohol, narkotika eller tobak

I samtliga fyra pågående nämndprojekteten finns ANDT⁹-arbete med som en tydlig del där projekten exempelvis har skapat ökad samverkan gällande föräldrastöd och information.

ADPY¹⁰'s drogvanundersökning (2013) bland 15-16 åringar framhävde kommunens problematik kring en hög berusningsorienterad alkoholkonsumtion bland ungdomar; i samvariation med sociala faktorer såsom låg föräldraanknytning, skolbaserade problem och lågt deltagande i fritidsaktiviteter. Forskarna lyfte även fram ungdomarnas upplevelser att deras föräldrar tydligt är emot cannabis- och tobaksbruk, men liberala med alkoholbruk. Detta återspeglas i det resultat kring ungas drogvanor som undersökningen påvisade.

Undersökningen visade att hälften av ungdomarna (15-16 år) inte har varit fulla under sin livstid. Dock angav över 70 procent att de har provat alkohol en eller fler gånger under sin livstid. En fjärdedel av ungdomarna uppgav sig varit full en eller fler gånger den senaste månaden. Sammanfattningsvis tycks alkoholvanorna bland unga i Nynäshamn vara mera omfattande och mer problematiska än för länet i övrigt: högre andel som dricker, högre andel som berusnings-dricker och, bland flickorna, större total volym alkohol konsumerad och högre andel riskstorkonsumenter.

Narkotikaanvändning bland unga var något lägre bland pojkarna och på ungefär samma nivå för flickorna än i andra kommuner i länet. Andel dagligrökare bland unga (15-16 år) var totalt 12 procent. Resultatet visade att snus är vanligare bland pojkar än flickor (19 procent respektive 3 procent). Bruk av tuggtobak återfanns endast bland kommunens pojkar (2 procent).

⁹ Alkohol, Narkotika, Doping och Tobak

¹⁰ Alcohol and Drug Prevention among Youth (2013) Under 2013 bedrevs det internationella alkohol- och drogförebyggande projektet ADPY. Syftet med projektet var att förstärka möjligheterna för utveckling och implementering av långsiktliga effektiva förebyggande metoder i lokalsamhället.

Genom projektet har kommunen fått en kartläggning av ungas alkohol- och drogvanor samt en analys av det förebyggande arbetet. Ett åtgärdsprogram har tagits fram.

Inga jämförelser av alkohol- och drogvanor kan göras mot tidigare års resultat. Kommunen tog beslut att inte delta i årets Stockholmsenkät (2014) med hänvisning till genomförandet av ADPY's undersökning (2013). Nästa möjlighet för deltagande, och därigenom jämförelse, i Stockholmsenkäten ges 2016.

Under året har en ny folkhälsosatsning arbetats fram som syftar till att utveckla ett effektivt långsiktigt ANDT-förebyggande arbete i kommunen. Satsningen bygger på erfarenheter från exempelvis projekt Oberoende och ADPY samt forskarnas rekommendationer i kommunens skräddarsydda åtgärdsprogram. Satsningen påbörjades i november 2014 och pågår i tre år.

Alkohol-, narkotika-, doping- och tobaksbruk (ANDT) bland vuxna

För vuxna finns relativt lite data att tillgå kring ANDT-bruk. Data baseras på uppgifter från den återkommande folkhälsorapporten som sker i länet vart fjärde år (senast genomförd 2010); kommunspecifika faktablad; och sjuklighetsdata från Socialstyrelsen. När det gäller negativa konsekvenser av alkoholkonsumtion bedöms en av de allra viktigaste indikatorerna vara alkoholdödlighet.

En stabil eller något sjunkande trend i andelen högkonsumenter kan ses för länet (och sannolikt därmed för den totala volymen konsumerad alkohol), men även en något ökande trend för vuxna män och kvinnor i Nynäshamn (18–84-åringar). Andel dagligrökare följer länets trend och påvisar en minskning från 2002. Andel kvinnor som snusar har ökat något sedan 2002, men männens bruk är oförändrat. Narkotikasiffror saknas nästan helt varför det blir nästen omöjligt att ge en bild av omfattning i Nynäshamn jämfört med länet och riket i stort¹¹.

När det gäller negativa konsekvenser av alkoholkonsumtion bedöms en av de allra viktigaste indikatorerna vara alkoholdödlighet. Folkhälsomyndighetens faktablad visade på en högre alkoholdödlighet bland männen i Nynäshamn jämfört med såväl länet i stort som hela riket. Här behövs emellertid ett mer omfattande underlag, framförallt data som visar den långsiktiga trenden och hur det ser ut för olika alkoholdiagnoser¹².

Under 2014 har nämnderna arbetat med insatser utifrån kommunens alkohol- och drogpolicy. Förhoppningsvis kan fler aktörer i framtiden arbeta med att få ner alkoholbruket. Näringslivet och föreningar kan i större utsträckning tillsammans mobilisera sig för att motverka ett för högt alkoholbruk i kommunen. I framtiden hoppas vi på ett aktivare arbete med föreningar utifrån ANDT-strategin.

¹¹ADPY-rapport 2013 för Nynäshamn. Bedömning, analyser och rekommendationer för lokalt förebyggande ANT-arbete

¹²ADPY-rapport 2013 för Nynäshamn. Bedömning, analyser och rekommendationer för lokalt förebyggande ANT-arbete

Ekonomisk redovisning

Kommunfullmäktige avsatte 7,6 miljoner kronor för kommunens folkhälsoarbete 2014. Medlen har fördelats utifrån nämndprojekt, föreningsprojekt samt övriga folkhälsosatsningar.

Tabell 2. Nämndprojekt, enligt beslut i kommunstyrelsen 2013-12-18

Barn och utbildningsnämnden	
Hälsofrämjande skola i Sorunda	2 700 000
Kultur och fritidsnämnden	
Tillgänglig fritid för alla	1 432 730
Socialnämnden	
Socialtjänstens ungdomsteam	912 000

Kommunstyrelseförvaltningen	
ANDT-arbete	3 000
Arbetsplats, datorer och telefoni	31 000
Kulturveckorna	120 000
Marknadsföringsinsatser	2 600
Samverkansträffar för folkhälsoprojekt	18 000
Seniorsäkerhetsdagen	9 200
Vidareutveckling av kommunens ANDT-förebyggande arbete	51 000
Övrigt	2 300

Tabell 2. Föreningsprojekt, enligt delegation

RSMH Hammen	17 600
Röda Korset Nynäshamn	24 000

Totalt: -5,4 miljoner kronor

Differens: +2,2 miljoner kronor

Nämndprojekt

Hälsofrämjande skolutveckling i Sorunda området

Hösten 2011 sökte barn- och utbildningsförvaltningen medel från folkhälsofonden i syfte att arbeta med ett treårigt projekt i Sorunda. Bakgrunden till projektet var en försämrad måluppfyllelse rörande hälsa och demokrati i det geografiska området Sorundas för- och grundskolor.

Hälsofrämjande skolutveckling är en långsiktig process som dels verkar för att utveckla hela skolans vardag till att bli en positiv, stödjande och främjande (fysisk, psykisk och social) miljö för hälsa och lärande, dels för att stärka, utveckla och fördjupa olika hälsoområden. I fokus bör alltid det generella hälsoarbetet, själva skolstrukturen med fokus på att utveckla lärandemiljön till att bli en stödjande miljö, finnas men de generella insatserna behöver kompletteras med riktade insatser. Dessa syftar till att utjämna hälsans ojämlika fördelning genom att fokusera arbetet mot särskilt betydelsefulla frågor rörande genus och likvärdighet, socioekonomisk tillhörighet, etnicitet och funktionsnedsättningar.

Mål

Projektets visionsmål är att skapa en hälsofrämjande skola genom att lyfta fram elevernas resurser, styrkor och möjligheter med hjälp av att stärka relationer, trivsel och trygghet i skolan för samtliga barn och elever.

Övergripande mål:

Att förbättra måluppfyllelsen för Sorundas förskolor och grundskolor.

Delmål:

1. Att förebygga barn- och elevers utanförskap
2. Utveckla kompetensen kring metoder som stödjer barn i behov av särskilt stöd
3. Förbättra levnadsvanor bland barn och elever
4. Utveckla kompetensen kring metoder för livsstilsförändring gällande levnadsvanor
5. Öka delaktigheten och påverkansmöjligheten hos barn och elever

Resultat

Projektet befinner sig i genomförandefas, samt påbörjad avslutandefas. Under året har utvecklingsarbetet fortsatt för en hälsofrämjande lärmiljö, i förskola och skola i Sorunda, med utgångspunkt från läroplanerna och ett salutogent förhållningssätt. Fokus har varit på elevens lärande, läromiljö, ledarskap, skolklimat och kollegialt lärande. Detta utifrån utbildningsinsatser, handledning/coachning, arbetsgrupper och miniprojekt. Tillsammans med ledningsgruppen för skolorna har arbete bedrivits för att förändra organisation och arbetssätt för elevhälsa, så att det förebyggande arbetet angår alla pedagoger i skolorna.

Betygsresultat från vårterminen 2014 visar på en förbättring av måluppfyllelse för samtliga årskurser i Sorunda. Fokus kommer att fortsätta vara på att stödja till ett tydligt ledarskap på flera nivåer, ett förebyggande elevhälsoarbete, ökat kollegialt lärande och ett vidareutvecklat sätt att arbeta med det kompensatoriska uppdraget.

Framtid

Projektet avslutas i december 2014 då en slutrapport kommer att sammanställas. I januari färdigställs den externa utvärderingen av Jönköpings Högskola. Även kommunens socioekonomiska beräkningar kommer att färdigställas i början av året. Därefter kommer beslut fattas gällande implementering av projektets positiva resultat i ordinarie verksamhet.

Tillgänglig Fritid för Alla

Många barn och ungdomar med funktionsnedsättning är i större utsträckning än andra fysiskt inaktiva och mindre ofta med i förenings- och kulturaktiviteter eller andra fritidsaktiviteter. De har också mindre möjlighet att påverka sitt eget liv. Bakomliggande barriärer utgörs av vägen till och från aktiviteten, individuella hinder och hur aktiviteten är utformad. Genom att bygga broar över dessa barriärer vill kultur- och fritidsnämnden skapa en modell för en tillgänglig fritid för alla. Resultatet blev projektet Tillgänglig Fritid för Alla som påbörjades 2012.

Genom att utveckla ett utåtriktat arbetssätt inom fritidsledarprofessionen samt utveckla och förnya arenor och aktiviteter som är tillgängliga för alla barn och ungdomar önskar projektet skapa en tillgänglig fritid för alla.

Mål

Projektets övergripande mål är att utarbeta en tillgänglig fritid för alla i samverkan med kommunala instanser, det lokala föreningslivet, olika nätverk, andra kultur och fritidsaktörer.

Projektets delmål är att:

- I samverkan med föreningsliv och andra organisationer skapa nya, flexibla och tillgängliga arenor för kultur och fritidsaktiviteter.
- Genom olika metoder öka kompetensen hos kultur- och fritidsaktörerna vad gäller funktionsnedsättning och ungdomskultur.
- Antalet ungdomar som deltar i ledarledda fritidsaktiviteter eller träning ska öka
- Öka tillgängligheten i aktiviteter för barn och ungdom med funktionsnedsättning.

Resultat

Under projektets sista år har fokus legat på avslut och implementering. Utifrån erhållna erfarenheter och kunskaper har projektgruppen arbetat med att formulera ett förslag till en modell för det framtida arbetet där fritidsledarna och fritidskonsulenternas arbetssätt beskrivs.

För att skapa nya flexibla och tillgängliga arenor har en fortsatt bred samverkan bredrivits. Ytterligare satsningar har gjorts för att etablera fritidsledarna på Internet och flertalet kompetensutvecklingsinsatser har genomförts för såväl chefer som tjänstemän. Projektgruppen har även arbetat öka möjligheterna för barn, unga och unga vuxna att delta i ledarledda aktiviteter.

Flertalet olika events och ”prova på”-aktiviteter har genomförts i samverkan med fritidskonsultent, grundsärskolan, gymnasiesärskolan, mobila fritidsledare och föreningslivet. Ett exempel på nya aktiviteter var satsningen ”Idrott för alla” där fem föreningar tillsammans genomfört en ”prova på”-dag för barn och unga med funktionsnedsättning. Andra exempel var ”Jämlig ishall” som genomfördes i samverkan med Svenska konståkningsförbundet och informationskvällen ”Grattis du har en tonåring!” för föräldrar som skedde i samverkan mellan ungdomspedagogerna, kuratorer, polis och fritidsledare. Fritidskonsulenterna har även arbetat i länsnätverk för funktionshinderfrågor i samverkan för att undersöka flexibla och alternativa möjligheter för att förenkla vägen till och från aktivitet för barn och unga.

Utvecklingsarbete har inletts för att förtydliga kommunens information på den externa webben om de kultur- och fritidsaktiviteter som finns inom fritidsgårdsverksamheternas ansvarsområden. Utvecklingsarbete av Fritidsnätet (www.fritidsnatet.se) har fortsatt under året.

Framtid

Idag finns planer för implementering och en fortsatt utveckling av utåtriktad fritidsledarskap i form av kompetensutveckling och organisationsöversyn. Flertalet av uppstartade insatser för att främja en tillgänglig fritid för funktionshindrade fortsätter även efter projektets avslut.

Projektet avslutas i december 2014 och en slutrapport sammanställs av projektledarna. I januari färdigställs den externa utvärderingen av Jönköpings högskola. Även kommunens socioekonomiska beräkningar kommer att färdigställas i början av året.

Socialtjänstens ungdomsteam

Genom ett öppet bemötande, empati och intresse för ungdomars sociala situation samt kontinuitet i det uppsökande arbetet, vill ungdomsteamet förmedla budskapet om att ungdomar är viktiga och att de finns tillgängliga för de ungdomar som önskar. Ungdomsteamet ska vara ett återkommande inslag i ungdomarnas vardag, någon att lita på och någon de kan vända sig till vid behov.

Ungdomsteamet består av tre ungdomspedagoger, en kurator (Moa-mottagningen) och en socialsekreterare (50 procent hos polisen) som arbetar uppsökande, förebyggande och behandlande i Nynäshamn. Ungdomsteamet tillhör Socialtjänstens öppenvård. Med ett Ungdomsteam med gemensamma mål och professioner med olika kompetens och arbetsuppgifter syftar projektet till att minimera risken för barn och ungdomar, som riskerar att fara illa eller far illa, att falla mellan stolarna. De ska få stöd och hjälp i ett tidigt skede. Projektets målgrupp är kommunens ungdomar 12-20 år. De största samverkansparterna utgörs av kommunens skolor, fritidsgårdar, föräldrar samt närpolis.

Mötet med Socialtjänstens Ungdomsteam ska bygga på *frivillighet, förtroende och respekt* för ungdomars integritet. För att skapa goda relationer med ungdomar som kännetecknas av tillit eftersträvar ungdomsteamet ett öppet bemötande och tydlighet i sin yrkesroll gentemot ungdomar. Det uppsökande arbetet är ofta ett arbete som bedrivs i ett långsiktigt perspektiv då det tar tid för Ungdomsteamet att bli etablerad och accepterad i ungdomsgrupper. Ungdomsteamet delger sin kunskap och erfarenhet som det uppsökande arbetet genererar till beslutsfattare inom egen organisation samt andra samarbetspartners, föräldrar och andra vuxna.

Resultat

Under projektets avslutande år har arbetet fortsatt med insatser och utvecklingen av metoder och samverkansformer. Exempel på nya insatser var tematiska föräldramöten i Sunnerbyskolan, Vanstaskolan och Viaskolan utifrån olika teman och med olika samverkanspartners såsom polisen, de mobila fritidsledarna och folkhälsoprojektet Hälsofrämjande skolutveckling i Sorunda. En annan insats för att nå föräldrar var temakvällen "Grattis du har en tonåring!" som syftade till att ge inspiration, kunskap och större insikt om tonåringars livssituation och livsmiljö. Insatsen skedde i samverkan med polisen, fritidsledarna, mobila skolteamet, ungdomsmottagningen och skolkuratorer. Det har även skett en ökad samverkan inom Socialtjänsten (barn och ungdom) där socialhandläggarna nu kan besluta om en insats hos Ungdomsteamet.

Verksamheten bedömer att projektet är på god väg att uppnå projektets mål med färre barn och ungdomar i utanförskap i Nynäshamns kommun. Projektet har möjliggjort för barn och ungdomar att snabbare få rätt insats tack vare kortare ärendegångar genom tätt samarbete inom ungdomsteamet. Genom att ungdomsteamet arbetar på såväl individnivå och gruppnivå som samhällsnivå erbjuds dessutom en stor variation i insatser vilket ger större förutsättningar för att tillgodose ungdomarnas och deras föräldrars individuella behov.

Ungdomsteamet ser också att med den samlade kompetensen i teamet skapas förutsättningar för metodutveckling, bland annat med resultatet att fler insatser riktat till föräldrar erbjuds än tidigare. Arbetet på olika nivåer i ett och samma team har även förenklats för samverkan med polisen och barn- och utbildningsförvaltningen genom det Mobila skolteamet samt Hälsofrämjande skolutveckling och ungdomsmottagningen.

Framtid

Idag finns fortsatta planer för en fortsättning av ungdomsteamet och det framtagna metoderna som genomförts under projektet. Projektet har bidragit till att synliggöra stora möjligheter och fördelar med att arbeta i form av team vilket i sin tur har lyft behovet av att arbeta än mer samman med kommunens familjehandlare och ungdomsboende ”Mellanbo”. Socialförvaltningen kommer därför att ansöka om nya folkhälsomedel under 2015 för att vidareutveckla fler nya arbetssätt och metoder i form av än bredare team.

Projektet avslutas i december 2014 då en slutrapport kommer att sammanställas. I januari färdigställs den externa utvärderingen av Jönköpings Högskola. Även kommunens socioekonomiska beräkningar kommer att färdigställas i början av året.

Vidareutveckling av kommunens ANDT-förebyggande arbete

Att förebygga farlig och skadlig ANDT-användning är en viktig faktor för att öka folkhälsan och välfärden i samhället. För att förebygga skador krävs insatser på alla nivåer, såväl den internationella som nationella, regionala som lokala nivån är viktig för att nå framgång.

Projektet inleddes i november och syftar till att utveckla ett effektivt långsiktigt ANDT-förebyggande arbete i kommunen.

Projektets mål är:

- Att skapa strukturer för uppföljning av kommunens hela befolknings ANDT-bruk.
- Att öka samverkan med berörda aktörer; interna såväl som externa.
- Skapa och utveckla arenor och nätverk i kommunen och med externa aktörer för att motverka och minska ANDT-användning.
- Att ta fram metoder och insatser som långsiktigt kan minska ungdomars ANDT-bruk.
- Att öka kunskapen om ungas ANDT-vanor bland kommunens föräldrar och stötta dem till ett restriktivt förhållningssätt.

Projektet befinner sig i uppstartnings/planeringsfas och en projektledare har anställts. En grundlig kartläggning av det alkohol- och drogförebyggande arbete som bedrivs av verksamheter i kommunen kommer att inledas under våren 2015.

Föreningsprojekt

RSMH hamnen (Riksförbundet för Social och Mental Hälsa)

Kommunstyrelseförvaltningen beslutade att bevilja RSMH Hamnen medel för att utveckla en social gemenskap för personer med psykisk ohälsa med hjälp av måltider och utflykt. Föreningen har sin verksamhet på Bragegården varje onsdag där de lagar näringsriktig mat tillsammans. Målet är att skapa samhörighet och struktur för medlemmarna genom enkla aktiviteter. Satsningen pågår från maj 2014 till juni 2015, redovisning lämnas i samband med avslut.

Röda korset Nynäshamn

Röda korset har under 2014 fått fortsatta medel för att bedriva verksamheten med att stimulera till en social gemenskap genom att anordna bussresor. Målgruppen var de ensamma och äldre som har svårt att komma ut och delta i en social samvaro. Röda korset har under året försökt nå fler ensamma äldre med hjälp av ett samarbete med Röda korsets sociala grupp som i sin tur har kontakt med Rosengården, Balder, hemtjänsten, Bryggargatan och även Röda korsets egen grupp.

Årets bussresa gick till Muskö Sjöskog. Sammanlagt deltog 62 äldre och 20 medhjälpare och personal. Då flertalet deltagare var rullstolsburna eller använde rullatorer hyrdes tre handikappsbussar och en ledbuss. Trots kraftigt regn var samtliga mycket nöjda med arrangemanget.

Övriga folkhälsosatsningar

Hälsans Stig

Hälsans stig startade som ett samverkansprojekt mellan Hjärt- och lungföreningen, folkhälsan (KSF) och miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen (MSF) i början av 2000-talet. Föreningen frånsa sig sitt ansvar för några år sedan. Folkhälsan har därefter stått för tryck och distribuering av kartor under åren.

Nu behöver skyltarna ses över och arbetet med inventering har påbörjats. Nya skyltar kommer att beställas och sättas upp under nästa år.

Kulturveckorna

För fjärde året i rad anordnades Nynäshamns kulturveckor; en insats som initierats av kommunen och genomförs tillsammans med kulturarbetare och andra aktörer inom kultursektorn. Syftet är att lyfta fram de kulturaktörer, arenor och verksamheter som finns i kommunen, och ge invånarna möjlighet att samlat ta del av det stora kulturella utbud som finns. Målet är att lyfta fram Nynäshamn som en positiv och kreativ kommun där kultur och hälsa förs samman. Likt föregående år anlätades två konsulter för att samordna och marknadsföra satsningen 2014. Årets kulturveckor stödde Världens barn med 3 200 kronor genom insamlingar vid olika aktiviteter.

Satsningen har successivt utvecklats och breddats genom åren; från kulturveckan till kulturveckorna. Engagemanget är stort och i likhet med tidigare år fördubblades antalet programpunkter; från 30 till 60, vilka spred sig från Nynäshamns citykärna och ut till Ösmo, Sorunda och Stora Vika. Innehållet var mångfacetterat och riktade sig till alla åldrar med aktiviteter inom; konst, dans, musik, föreläsningar, teater, hantverk och prova-på-aktiviteter. Exempel var DJ-kurs på fritidsgården Exit i Ösmo, uppträdande med Dan Hylander och Janne Bark på Kafé Radiokakan i Nynäshamn och föreläsning med före detta missbrukaren Mats Bjurgard på fritidsgården Next Sorunda. I Nynäshamns centrum blev det Kulturnatt; en familjefest med ljus, konst, musik och många kvällsöppna butiker och på Nynäshamns bibliotek arrangerades ett minidisco för barn upp till fyra år.

Sammanfattningsvis har Nynäshamns kulturveckor etablerats, utökats och når en allt större och bredare målgrupp. Under året har en ökad och än mer utvecklad samverkan skett mellan fler aktörer inom kommunen.

Framtid

Under 2015 planeras en fortsatt utveckling av kulturveckorna. Samarbetet mellan kultur- och fritidsavdelningen samt kommunstyrelseförvaltningen kring satsningen kommer att fortsätta.

Seniorsäkerhetsdagen

Den första oktober inträffar FN:s internationella äldredag. För att uppmärksamma detta anordnar Myndigheten för samhällskydd och beredskap en årlig nationell kampanj; *Peppar Peppar*. I samband med detta har Nynäshamns kommun, i samverkan med dess seniorsföreningar, de senaste fyra åren bjudit in till en Seniorsäkerhetsdag för den äldre befolkningen. Dagen syftar till att erbjuda en intressant och lärorik dag utifrån olika aktuella teman; årets var hjälpmedel. Syftet var även att presentera ett urval av kommunens verksamheter för äldre med delmålet att vidareutveckla samverkan med seniorföreningarna.

Resultat

Totalt deltog 87 besökare under dagen vilket är en stor ökning från föregående år (cirka 30 personer). I samband med ett sammanfattande avslut delades en kort enkätutvärdering ut. Tyvärr besvarade endast 16 personer enkäten. I och med det låga deltagandet är den inte representativ för gruppen och inga jämförelser kan göras mot tidigare år. Utvärderingens resultat visade att samtliga angav uteslutande ha upplevt dagen som positivt; mycket bra (13 personer) respektive bra (3 personer). De kommentarer som framkom om dagen var att den var intressant och omväxlande samt att PRO-körens medverkan var mycket uppskattad.

Framtid

Seniorsäkerhetsdagen är en återkommande satsning som bidrar med värdefull information och fördjupar kommunens samverkan med seniorföreningarna. Planering inför 2015 har påbörjats och inledande möte kommer att ske med seniorföreningarna i februari. I årets utvärdering lyftes förslag fram på kommande års teman vilket kommer diskuteras vid detta tillfälle.

SNS-forskningsprojekt, 2014-2016

SNS (Studieförbundet Näringsliv och Samhälle) är en politisk oberoende ideell förening som genom forskning, möten och bokutgivning bidrar till att beslutsfattare i politik, offentlig förvaltning och näringsliv kan fatta välgrundade beslut baserade på vetenskap och saklig analys.

Under 2014 startades ett forskningsprojekt kring investeringar i likvärdiga livschanser där Nynäshamn medfinansierar och medverkar i den anslutna forskningsreferensgruppen. Projektet handlar om hur tidiga insatser för utsatta barn och unga kan påverka deras livschanser, och hur sådana insatser kan bidra till ett lägre behov av kostsamma insatser senare i livet. Deltagande i projektet syftar att bidra till utvecklingsmöjligheter för, och marknadsföring, av kommunens folkhälsoarbete och folkhälsofond.

Projektets huvudsakliga frågeställningar är:

- Hur kan sociala investeringsfonder möjliggöra investeringar i tidiga insatser, exempelvis i förskola, skola och barnhälsovård, som bidrar till ett minskat behov av insatser senare i dessa individers liv? Och hur ska insatserna långsiktiga effekter utvärderas?
- Hur ser sambandet ut i Sverige idag mellan barns sociala bakgrund och deras hälsa och utbildningsprestationer?
- Hur behöver våra välfärdsinstitutioner, och modeller för styrning av offentliga medel, utvecklas – inte minst när det gäller tidiga insatser – för att långsiktigt bidra till mer likvärdiga livschanser?

Framtid

Under 2015 fortsätter kommunens medverkan i forskningsprojektet med deltagande i forskningsreferensgruppen och kompetensutveckling.

Publicitet, informationsspridning om folkhälsoarbetet

Under året har Nynäshamn bidragit med flera artiklar som sprids nationellt i; Socialmedicinsk tidskrifts (SMT) temanummer *Sociala investeringar*¹³, Länsstyrelsen Stockholms skrift *Sociala risker och social oro – erfarenheter av att arbeta förebyggande med sociala risker och social oro*¹⁴ och en broschyr framtagen i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om Nynäshamns folkhälsoarbete och sociala investeringar i form av folkhälsofonden¹⁵.

I början av året medverkade folkhälsosamordnaren tillsammans med projektledaren för Tillgänglig Fritid för Alla vid den nya ”Nynäshamns hälsa, skönhets och fitnessmässa”. Syftet med medverkan var att lyfta fram det strategiska folkhälsoarbetet som bedrivs. Kommunen är nationellt känd för satsningarna, men kännedomen inom kommunen är sämre. Därav är dessa lokala tillfällen oerhört värdefulla då vi ges möjlighet att möta befolkningen för relationsskapande och marknadsföring. Mässan lockade över 40 utställare, och 1 000 besökare i olika åldrar under dagen.

Folkhälsosamordnaren har även hållit flera föreläsningar om folkhälsoarbetet vid olika tillfällen exempelvis vid; ”Mot samma mål” om statistikanvändning i kommunens drogförebyggande arbete; Kommunalekonomernas (KEF) konferens för ekonomer inom socialtjänsten; och vid folkhälsomyndighetens, länsstyrelsernas och Centrum för Alkohol och Narkotikaupplysnings (CAN) grundutbildning i ANDT-förebyggande arbete.

Vidare mottog Nynäshamns kommun Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) Psyk-pris som går till personer och verksamheter som på ett framgångsrikt sätt motverkar psykisk ohälsa bland barn och unga. Priset delas ut i fem olika kategorier. Nynäshamns kommun var vinnare i kategorin ”Socioekonomi/tidiga insatser” med motiveringen:

”Nynäshamns kommun har drivit en särskild satsning på folkhälsa under perioden 2006 till och med 2008 med visionen att halvera ohälsotalen till 2015. Årligen har 11 miljoner kronor budgeterats till åtgärder för bättre folkhälsa. En modell för ekonomiska beräkningar av investeringsutrymme och kostnader för folkhälsa, den så kallade Nynäshamnsmodellen, har tagits fram.”

¹³ <http://www.socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/issue/view/99/showToc>

¹⁴ <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/publikationer/2014/Pages/sociala-risker-och-social-orero.aspx>

¹⁵ Publiceras under våren 2015

Framtida prioriteringar

Folkhälsoarbetet är tvärssektoriellt och utgår från det övergripande nationella målet att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Under nästa år fortsätter arbetet med att systematisera folkhälsoarbetet inom kommunens olika förvaltningar. Detta innefattar bland annat översyn av indikatorer och mätinstrument samt färdigställandet av kommunens folkhälsostrategi. Projektmodellen som berör de särskilt avsatta folkhälsoemedlen ska förtydligas och förbättras. Goda resultat av folkhälsoprojekt som avslutas under 2014/2015 ska implementeras i ordinarie verksamheter och en konferens kommer att anordnas under hösten där resultaten presenteras för politiker, chefer och anställda.

Under våren kommer kommunstyrelseförvaltningen sammanställa en gemensam slutrapport som omfattar samtliga analyser och utvärderingar av de tre stora nämndprojekten som avslutas 2014/2015. Slutrapporten presenteras i kommunstyrelsen i september 2015. Vidare ser vi behov av genomförande av en utvärdering av folkhälsoinsatsningen 2006-2015.

Fortsatta prioriteringar är utvecklingsarbete kring:

- Barns och ungas uppväxtvillkor med fokus på skola, fritid och barn som riskerar att/eller far illa
- Delaktighet och inflytande i samhället
- Levnadsvanor
- Förebyggande arbete mot alkohol-, narkotika-, doping- och tobaksbruk

Avdelningen kommer att medverka till tydligare struktur och samordning av information, kriterier och rutiner kring stöd till föreningar som utgår från kommunen. Syftet är att skapa en tydlighet kring kommunens avsikter och ambitioner med föreningsstöd och på så sätt nå bättre måluppfyllelse. Arbetet med att uppmuntra och stimulera kommunens föreningar att utveckla sitt hälsofrämjande och förebyggande arbete kommer att intensifieras under året.

Förutom de prioriterade områdena ovan ökar ohälsotalen inom arbetslivet nationellt och då främst när det gäller den psykosociala ohälsan. Under 2013 var ohälsotalen högre i Nynäshamns kommun än resten av länet. Vi behöver därför i större utsträckning identifiera problemområden och utveckla ett arbete med förebyggande främjande insatser inom kommunens arbetsplatser. Under nästa år medverkar folkhälsoinsatsordnaren i arbetet med att kartlägga problematiken tillsammans med arbetsgivaravdelningen.